

มองโลกจากความจริง

อีกมุมมองหนึ่งจากประสบการณ์ชีวิตของ “ระพี สาคริก”

.....
ระพี สาคริก*

หลังจากการเดินทางนำคณะบุคคลไปทัศนศึกษาเพื่อหาความรู้และพัฒนาความคิดในการ
พัฒนาชาติซึ่งมีแก่นร่วมกันกับการพัฒนาอาชีพคนท้องถิ่นที่อำเภอภูเรือจังหวัดเลยเมื่อค่ำวัน
ที่ 11 มกราคม 2541 แล้ว

เย็นวันรุ่งขึ้น ลูกสาวได้ชวนผมและภรรยาไปเลี้ยงอาหารค่ำ ณ ห้องอาหารของโรงแรมใหญ่
หนึ่งย่านสุขุมวิท ก่อนที่จะเข้าไปในโรงแรม มีกระแสจากบางสิ่งชวนให้หยุดยืนมองออกไปยัง
บรรยากาศทั่วไปโดยที่พบว่า สองข้างถนนเต็มไปด้วยอาคารคอนกรีตสูงเป็นสิบ ๆ ชั้น จน
รู้สึกเสมือนเป็นตรอกแคบ ๆ

ผมมองเห็นต้นไม้ 5-6 ต้นยืนอยู่ในสภาพที่ไม่ค่อยจะน่าดูทำให้อดรู้สึกไม่ได้ว่าคงจะปลูกไว้
แล้วหากโตไม่ได้ มีต้นสนสูงประมาณ 2 เมตรกว่า ๆ อยู่อีก 4-5 ต้นแต่ไม่ใช่ของจริง ถูกประดับ
ด้วยราวสีต่าง ๆ ตั้งเรียงเป็นแถวอยู่ในบริเวณใกล้ ๆ กัน

ชวนให้หวนกลับไปนึกถึงภาพซึ่งตนได้พบเห็นในบริเวณเดียวกันเมื่อประมาณ 30 กว่าปีมา
โดยเหตุที่ตนยังจำได้ดีว่า ขณะนั้นหากมีคนพูดถึงย่านถนนสุขุมวิท มักปรากฏภาพให้หลายคนเห็น
เป็นบริเวณซึ่งบรรดาคนในระดับเศรษฐีและชาวต่างประเทศที่เข้ามาทำงานตามสถานทูตรวมทั้งบริษัท
ต่างชาติพักอาศัยอยู่ ส่วนใหญ่เป็นบ้านหลังโต ๆ ปลูกอยู่ในที่ดินขนาดใหญ่ และมีดงต้นไม้ร่ม
ทึบมองไกลออกไปด้านหลังยังมีพื้นที่นาเก่า ๆ หลงเหลือให้เห็นได้เป็นช่วง ๆ

.....
ศาสตราจารย์

อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อดีตกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ทบวงมหาวิทยาลัย

อดีตกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สภามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ที่นำมาพูดหาใช้ว่าตนจะยึดติดอยู่กับภาพจากสิ่งเหล่านั้นไม่ หากรู้สึกว่าการเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาเพียง 30 กว่าปี ถ้าจะนำมาเปรียบกับชีวิตคน ๆ หนึ่งก็ยังไม่ถึงครึ่ง มาถึงปัจจุบันจึงรู้สึกไม่ได้ว่า “มันช่างรวดเร็วอย่างไม่น่าเชื่อจริง ๆ” สะท้อนความจริงให้กล่าวได้ว่า “คนต่อความอยากมากขึ้นอย่างน่าวิตก และจากความจริงยังช่วยให้พบต่อไปอีกว่า ยิ่งอยากมากก็ยิ่งมาก” การฆ่าตัวตายรวมทั้งฆ่ากันตายจึงกำลังจะกลายเป็นเรื่องธรรมดาไปในที่สุด

ความอยากที่เพิ่มมากขึ้นย่อมนำไปสู่การแสวงอำนาจเพิ่มขึ้นอย่างสอดคล้องกันไปด้วย เหตุและผล จึงมีการเน้นใช้อำนาจเป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหาด้านเดียวชัดเจนยิ่งขึ้น ทำให้ อย่างมั่นใจได้ว่า คนชาติเดียวกันกำลังทำลายกันเองเพราะความไม่รู้ แทนที่จะหันหน้าเข้าหาความเข้าใจกันเพื่อหวังร่วมมือกันทำงานให้เกิดประโยชน์สุขอย่างทั่วถึง

พอเข้าไปนั่งในห้องอาหารของโรงแรมซึ่งให้บริการแบบที่ฝรั่งเรียกกันว่า “บูเฟต์” มีให้เลือกตักอาหารรับประทานได้อย่างอิสระ มีทั้งอาหารฝรั่ง อาหารไทย อาหารจีนและอาหารญี่ปุ่น รับประทานได้จนอิ่มโดยคิดอัตราค่าอาหารเป็นรายคนเท่ากันหมด

ระหว่างนั้นเอง สายตาผมก็มองไปเห็นฝรั่งกลุ่มหนึ่งเดินเรียงกันเป็นแถวเข้ามาในห้องโถงยาวถัดไปจากโถงตัวที่เรา นั่งอยู่ นับได้ 8 คน หรือ 4 คู่ชายหญิง กับเด็กผู้หญิงฝรั่งหนึ่งซึ่งอายุราว 6-7 ขวบเห็นจะได้

ภาพที่ชวนให้ผมรู้สึกสนใจจนกระทั่งสะดุดใจหาใช่เป็นเพราะตนมองเห็นคนฝรั่งไม่ เมื่อขณะนี้เราก็มีโอกาสมองฝรั่งเดินตามที่ตั้งต่าง ๆ ในเมืองไทยจนเคลื่อนบ้านเคลื่อนเมืองกระทั่งในป่า และในป่า แม้นในจอโทรทัศน์และจากหน้าสิ่งพิมพ์สาธารณะซึ่งมีการพูดถึงนักท่องเที่ยว ก็จะมองภาพฝรั่งโดยอัตโนมัติไปเลย หากหันมามองที่คนไทยนับเป็นส่วนน้อยมาก ส่วนใหญ่จะกลายเป็นรับใช้ไปโดยปริยาย ยิ่งเด็ก ๆ ดูจะสะท้อนพฤติกรรมในลักษณะ “แบมือขอเงิน” และกำลังจะถึงจุดนำเงินไปซื้อยาเสพติดในที่สุด และแล้วจำต้องรับกรรมจากอำนาจคนชาติเดียวกันซึ่งจัดกฎหมายเพื่อใช้อำนาจ ดักอยู่อีกด้านหนึ่งแล้ว

ผมนั่งมองภาพรวม ๆ จากพฤติกรรมของฝรั่งกลุ่มนี้อย่างตั้งอกตั้งใจโดยไม่พูดอะไรมาร่วมกับการใช้สมองคิด โดยพยายามนำเอาข้อมูลในหัวใจตนเอง ซึ่งได้รับจากประสบการณ์อดีตเท่าที่ผ่านพ้นมานานพอสมควร

เมื่อกล่าวถึงช่วงนี้อาจมีผู้สงสัยว่า เหตุใดผมจึงให้ความสนใจนำภาพดังกล่าวมาคิดต่อจริงจังหรือว่า มันมีอะไรสำคัญนักหรือที่ทำให้ผมสะดุดคิดจากภาพฝรั่งกลุ่มนี้ คงต้องสารมมันเป็นภาพใหม่ที่สะท้อนความจริงจากสิ่งซึ่งตนไม่เคยมีโอกาสมองเห็นมาก่อน แม้ว่าอายุย่างเข้าปีแล้ว

นั่นคือ ภายในกลุ่มสามีภรรยา 4 คู่ แต่ละคู่จะพบเห็นว่า สามีอุ้มเด็กแดง ๆ อายุประมาณเดือนเศษ ๆ ไว้ในมือ บ้างก็พาตัวบนบ่า บ้างก็ใช้แขนสองข้างรองรับไว้กับหน้าอก มองดูแล้วรู้สึกว่าจะแต่ละคนพึงจะได้กันมาใหม่ ๆ ขาและแขนมีลักษณะลีบเล็กและหัวค่อนข้างโตอย่างขาด

ก่อนมีอาหารขาดอาหาร ผมพยายามมองดูหน้าเด็กเหล่านี้ให้ชัดว่า เป็นคนเอเชียใช่หรือไม่แต่ก็เห็น
ผิดเนื่องจากมองในระยะไกล

จนกระทั่งสังเกตเห็นว่ามีหัวหน้าบริการในห้องอาหารเดินไปคุยกับฝรั่งคนหนึ่งในพวกนั้น ตน
สนใจมากขึ้นเนื่องจากคาดเดาว่า เขาคงจะสอบถามข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งซึ่งกำลังมองเห็น
หรืออีกไม่นานก็น่าจะสอบถามหาข้อเท็จจริงจากบริการคนนั้นได้

หลังจากบริการคนนั้นเดินผลจากฝรั่งมาทางผม ตนจึงเรียกมาคุยด้วยโดยถามขึ้นว่า คนเหล่านี้
มาจากไหนและเด็กเหล่านี้มาอย่างไร รวมทั้งจะนำไปไหนต่ออีก จึงได้ข้อมูลตามที่คาดไว้ไม่ผิด

ฝรั่งกลุ่มนี้มาจากประเทศซึ่งมักเรียกกันว่า “อภิมหาอำนาจซึ่งมีอิทธิพลระดับโลกในทุก ๆ
ด้าน” เขาเดินทางไปเวียดนามและซื้อเด็กเหล่านี้มาคู่ละคน อีกทั้งยังมีคำชี้แจงต่อไปอีกว่า จะนำไป
ผลิตที่สถานทูตของเขาซึ่งตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ เพื่อนำกลับประเทศไปได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย
เขาเองด้วย

ข้อมูลดังกล่าว มีเรื่องราวคล้ายกับสิ่งซึ่งเคยทราบมา เกี่ยวกับการนำคนไทยด้อยโอกาสออก
ขายแรงงาน รวมทั้งขายบริการทางเพศ เพียงแต่เป็นกระแสเกิดจากอีกด้านหนึ่งเท่านั้นแต่ก็อยู่บน
ฐานเดียวกัน ในเมื่อสังกรรมได้ชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า การกระจายตามธรรมชาติย่อมมีทั้งสองด้าน
เรื่องของชีวิตคนก็เช่นกัน”

ขณะนั้นผมไม่เพียงแต่นั่งมองดูผู้ใหญ่กลุ่มนี้กับเด็กไร้เดียงสาอีก 4 คน ซึ่งยังอยู่ในสภาพเป็น
ทารกตัวแดง ๆ อย่างตั้งอกตั้งใจเท่านั้น แต่ที่ลึกซึ้งกว่าน่าจะได้แก่ความคิดซึ่งมองภาพอย่างรวม
ทุกจินตนาการที่ไม่ใช่เรื่องลอย ๆ หากเกิดจากรากฐานซึ่งมีข้อมูลของการเปลี่ยนแปลงเท่าที่ผ่าน
มาแล้ว จากมุกกว้างและมีเหตุมีผลเชื่อมโยงกันหมด

ภาพแรกที่มองเห็นก็คือ หลังจากเด็กเหล่านี้เติบโตขึ้นมาทั้งร่างกายและความคิด คงไม่มีโอกาส
ที่ใครคือพ่อแม่ที่แท้จริง แม้คนที่ไปนำมาก็คงไม่ทราบเช่นกัน หรือถ้าทราบก็อาจลืมไปแล้วเพราะ
สนใจ และวันหนึ่งข้างหน้าอาจมีบางคนหรือหลายคนถูกนำอาวุธใส่มือแล้วหวนกลับมาฆ่าพ่อแม่แม่
ใจญาติที่แท้จริงของตนในมาตุภูมิของตัวเองโดยที่ไม่รู้ก็ได้

ระหว่างที่นั่งพิจารณาใช้ความคิดอยู่นั้น ผมสังเกตเห็นคนอ้วนแต่ละคน บ้างก็นำขึ้นบ่าด้านหนึ่ง
อีกมือหนึ่งตบหลังเบา ๆ บ้างก็เอามือสอดใส่ปากให้เด็กดูดอย่างตั้งอกตั้งใจ และบ้างก็จับขึ้น
บนโต๊ะด้วยขาสองข้างที่กระย่องกระแย่ง กับอีกด้านหนึ่งก็สังเกตเห็นสีหน้าและสายตาของผู้ใหญ่ซึ่ง
หมั่นยิ้มย่อง เสมือนกำลังเล่นอยู่กับตุ๊กตาตัวหนึ่ง

หากมองที่รากฐานจิตใจคนบนพื้นฐานสังกรรมของความเป็นมนุษย์แล้วจากรากฐานธรรมชาติ
ก็ช่างจะสืบสานมาจากเลือดเนื้อเชื้อไขอย่างแท้จริงไม่ แม้ว่าจะรู้สึกรักและเอ็นดูมากแค่ไหนจึงยอม
อีกด้านหนึ่งซึ่งถือเป็นของเล่นชิ้นโปรดด้วยไม่มากนักน้อย แต่ในสภาพเช่นนี้น่าจะมีด้านนี้มากกว่า
ด้านหนึ่ง ดังนั้นภาพที่พบเห็นจะเป็นไปอีกนานแค่ไหนคงบอกได้ยาก

หากสิ่งที่จะขออนุญาตกล่าวต่อไปนี้จะทำให้หลายคนรู้สึกว่ “ผมขาดความสภาพ” เทเอาชีวิตคนไปเปรียบกับชีวิตสัตว์ ตนก็คงต้องสารภาพผิดโดยดี แต่ก็ใคร่ขออนุญาตชี้แจงเหตุผลรากฐานความคิดของตนเองโดยที่เชื่อว่ายังมีคนอื่นอีกส่วนหนึ่งซึ่งมิได้มองเพียงเปลือกนอก หากเข้าไปในแก่นแท้ของชีวิตช่วยให้เห็นได้ชัดเจนพอสมควรเพราะไม่ยึดติดอยู่กับรูปแบบ จึงสามารถกลับมามองเห็นสัจธรรมของความเป็นคนซึ่งควรจะแตกต่างไปจากสัตว์ได้ถึงความเป็นจริงตัวเอง

ผมขออนุญาตกล่าวต่อไปว่า ก่อนที่จะเดินทางออกจากบ้านในเขตจตุจักรซึ่งตนอยู่ร่วมหมู่บ้านเกือบ 50 ปี จนกระทั่งมีลูกมีหลานซึ่งส่วนใหญ่ก็ยังคงอยู่ด้วยกันมาจนถึงบัดนี้ แม้บางช่วงจะออกไปแต่หัวใจเราก็กังคังไม่ทิ้งกันและกันมาโดยตลอด จนกระทั่งอยู่มาวันหนึ่งมีแรงตลใจให้เขียนบทเรื่องหนึ่งชื่อว่า “แต่บ้านซึ่งรักสุดชีวิต” ในขณะที่พบว่า ผู้มีอำนาจบางคนคิดใช้อำนาจสั่งให้ย้ายอันเป็นที่อยู่ของชาวบ้านมาแต่ดั้งเดิม อีกทั้งกล่าวว่า “เราจะย้ายให้ไปอยู่ในที่ซึ่งดีกว่าเก่าซึ่งดีกว่าอีกหรือ” โดยที่ขาดการเอาใจใส่เขาใส่ใจเราอย่างเห็นได้ชัด

ที่บ้านมีสุนัขมาอยู่อย่างต่อเนื่อง บางครั้งก็มีคนเอามาให้เราก็กินเลี้ยงมันไว้ด้วยความปรารถนาให้พบว่ามีทั้งตัวเมียและตัวผู้อยู่ปนกันเป็นธรรมชาติ ผมจำไม่ค่อยจะได้ว่าตัวไหนชื่ออะไร เพราะทั่ว ๆ ไปคนในบ้านมักตั้งชื่อกันเอาเองสุดแต่ใครจะมีจินตนาการอย่างไร ตัวไหนเข้ามาเคล้าเคลียหน่อยก็จะจำได้ง่ายกว่าเป็นธรรมดา

ทุกครั้งที่สุนัขในบ้านคลอเคลีย ผมมักจะเฝ้าดูพฤติกรรมจากธรรมชาติของมันและได้สนใจที่จะนำมาคิดค้นหาเหตุผล จึงพบความจริงว่า ในช่วงแรก ๆ แม่จะนอนให้ลูกดูตนมอดชิดมาก นอกจากนั้นบางครั้งมันยังใช้ลิ้นเลียลูบไล้ไปตามหัวและลำตัวอย่างมีชีวิตชีวาด้วย ทำให้ถึงภาษาธรรมชาติที่มีการให้ความรักอย่างลึกซึ้ง แม้พบว่ามีคนเดินเฉียดเข้ามาใกล้ ๆ สายตาจะจับจ้องมองดูอย่างระแวดระวังอยู่เสมอ บางตัวเมื่อเห็นคนแปลกหน้าเดินผ่านมา แม้กระทั่งสุนัขเอง มันจะลุกออกมาวิ่งไล่กัด

จนทำให้เกิดแง่คิดจากคนในอดีตที่กล่าวสอนลูกหลานไว้ว่า “สัตว์หน้าขนไว้ใจไม่ได้” ผมก็ยังไม่เชื่อนัก หากมองเห็นความสำคัญของการมองได้สองด้าน น่าจะลงโทษคนมากกว่าสัตว์จะพูดภาษาคนไม่ได้แต่ก็น่าจะมีภาษาร่วมกันได้คือ ภาษาธรรมชาติ ซึ่งคนผู้มีปัญญาจะลึกซึ้งได้มากกว่าสัตว์ และรู้ว่าตนควรปฏิบัติอย่างไรก่อนที่หลงลงโทษสัตว์มากกว่าตัวเอง

หลังจากคลอเคลียแล้วประมาณ 1 เดือนเศษ ๆ ผมสังเกตพบความจริงว่า เมื่อแม่เห็นใกล้เพื่อต้องการดูนม มันจะเริ่มลุกหนี บางครั้งอาจมีลูกบางตัวไล่ตามแม่ก็จะหันมากัดเอาแม่ก็ไม่ทำรุนแรงมากนัก ทำให้อ่านได้ว่า คือสัญชาตญาณธรรมชาติซึ่งแม่สุนัขใช้สอนลูกให้สามารถตนเองจากการปฏิบัติ เนื่องจากพูดไม่ได้อย่างคน ดังนั้นหากรู้ได้ถึงธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งน่าจะสอนสัตว์โดยที่แสดงออกได้ทั้งการปฏิบัติและการพูด ก็น่าจะสามารลลำดับความสำคัญได้อย่างสอดคล้องกับเหตุและผลว่า “การปฏิบัติถือเป็นสื่อธรรมชาติที่สำคัญที่สุด”

ในช่วงหลัง ๆ คนมักสะท้อนภาพให้เห็นความจริงชัดเจนยิ่งขึ้นว่า มีการพูดมากกว่าการปฏิบัติ ทำให้สังคมเกิดความสับสนในทุก ๆ เรื่อง แม้แต่ลูกคนซึ่งควรจะอยู่กับอ้อมอกของแม่บังเกิดเกล้า ทั้งทางออกหน้อยก็น่าจะอยู่กับคนชาติเดียวกัน” กลับจำต้องพลัดพรากไปตกอยู่ในอ้อมอกคนต่างแดนตั้งแต่ยังเป็นทารกพึ่งตนเองไม่ได้

การศึกษาซึ่งประกาศอุดมการณ์ว่าจะพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ผู้สมบูรณ์พร้อมทุกด้าน กับการปฏิบัติที่ควรจะช่วยให้แต่ละคนสามารถอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรียิ่งขึ้น กลับทำให้จำต้องกลายสภาพไปเป็นสัตว์เลี้ยงมากขึ้น และการพัฒนาซึ่งเชื่อน่าจะช่วยให้เศรษฐกิจดีขึ้นกลับจำต้องมุ่งทิศทางไปสู่การล่มสลายเร็วขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

ในกรณีที่มองเห็นความจริงว่า มีชนต่างถิ่นเข้ามาล่าชีวิตเด็กแดง ๆ ภายในห้องถิ่นไปเลี้ยง ทำให้แง่คิดอย่างสำคัญพอสรุปได้ว่า การที่ในอดีตมีคนต่างชาติเข้ามาแสวงประโยชน์ในด้านธุรกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่งผลทำลายคุณค่าชีวิตคนท้องถิ่นซึ่งยังคงอยู่ในสภาพด้อยกว่าตน ทำให้ความหมายคนจากชาติเหล่านี้ก็อีกเช่นกันที่ทวนกลับมาเก็บชีวิตคนในสภาพดังกล่าวไปซบเซาเพื่อหวังให้เป็นของเล่นสำหรับระบายอารมณ์ตัวเอง แม้จะรู้สึกว่ามีเมตตามากแค่ไหน แต่ก็เป็นกระบวนการเมตตาที่ไร้รากฐานจริงของชีวิต หากใครยังพอมีความเป็นมนุษย์ขอมมองภาพซึ่งเป็นความจริงแล้วหยั่งรู้ได้

ทำให้อ่านได้ว่า ขณะนี้โลกกำลังหมุนวนมาอยู่ในอีกด้านหนึ่งซึ่งมีทิศทางตกต่ำลงไปเรื่อย ๆ ใครปฏิเสธ แม้การพูดกลบเกลื่อนโดยที่คิดว่าจะช่วยให้ตัวเองอยู่ได้ แทนที่จะกล้าพูดความจริง ขอมผลเสียหายแก่ตัวเอง อีกทั้งยังนำความเสียหายมาสู่รากฐานผู้อื่นอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงพ้น

บุคคลใดสร้างเงื่อนไขดังกล่าวไว้ควรถือว่าเป็น “กรรม” ของบุคคลนั้น ส่วนอีกด้านหนึ่งก็กระแสนำไปสู่ผลเสียหายแก่ผู้อื่นขอมถือเป็น “บาป” จึงกล่าวได้ว่า “บาปและกรรมเป็นสิ่งที่กรรมจักรเดียวกันช่วยให้ผู้ที่สนใจค้นหาความจริงสามารถเข้าใจได้ไม่ยาก”